Huzur Deputy Collector,
Surat.

૭૮૬

દીલકે દો ટુકડે

દીયે હમને કીસીકી યાદમે

કીતાબ મીળનેકા પતા

સુલતાન હુસેન બુકસેલર મીરાંતનું ... -મુંબઇ.

મુનશી ગુલામ મહમદખાન મીન મોલવી ગુલામ હુસેન, બુકસેલર. મોટી ... -સુરત.

જોઈએ ત્યારે-ચોપડી ... વિગત ... કમીશન સારૂં આપશું.

છપાવનારાઓ:—
નુર મોહમદ ઉસમાન બુકસેલર-ઠે. અબદુલ-રહેમાન પાનવાળા પાયધુની નાકે-મુંબઈ ના ૩.

કીતાબ મીળનેકા પતા-મુનશી મહમદ ...

... મું.ના ૭

કીતાબ મીલનેકા પતા-હુસેન મીરજા બુકસેલર ફોકલેન્ડ રોડ મુંબઈ ના.૪

દીલકે દો ટુકડે

કીયે હમને કીસીકી યાદમે

કીતાબ મીલનેકા પતા
સુલતાન હુસેન બુકસેલર
ફોકલેન્ડરોડ-મુંબઇ.

ઇશ કીતાબકા દુસરા
હીસ્સા દરબારે એહમદ
જરૂર દેખીયે.

જોઇએ છીએ-ચોપડી
વેચવા માટે છોકરાઓ
વિગત માટે રૂબરૂ મલો
કમીશન સારૂં આપશુ.

છપાનેવાલે -
નુરમોહમદ ઉસમાન
બુકસેલર-ઠે. અબદુલ-
જબ્બર પાનવાલાપાયધુની
નાકે-મુંબઈ ના ૩.

કીતાબ મીલનેકા પતા-મુનસી મોહમદ અંજુમ બુકસેલર પીલાઉસ મું.ના.૭

وطن

ગઝલ.

તેરી આંખોને એક કીયા જાદુ સા નકસા કર દીયા,
ચુટકીયા લેકર જીગરમે દર્દ પેદા કર દીયા.
દીલકે દો ટુકડે કીયે હમને કીસીકી યાદમે,
પહેલે બુતખાનાથા દીલ અબ હમને કાબા કર દીયા.
એક હી મટટી સે દોનો કો બનાયા થા મગર,
સાન ઉસકી મુજકો મજનુ તુજકો લયલા કર દીયા.
છેરેહી ચશ્મે કરમ સે સાકીએ બંદા નવાજ,
ઝહરેકો ખુ રસીદ ઓર કતરેકો દરીયા કર દીયા.
મારના ઓર જીલાના કામ હય માશુકકા,
આંખસે મારા લબે ના ઝુકસે ઝીંદા કર દીયા.
દીલ તડપ કર જામબ નકર ઓર તડપ કર રહે ગયા,
કીયા ભરી મહેફીલમે સાકીને ઇસારા કર દીયા.
ઇશ્કકી મજબુરી યા પૂછે ઝુલેખાં સે કોઇ,
મીસર કેબા ઝાર મે યુસુફકો રૂસવા કર દીયા.

દીલકે દો ટુકડે.

કીયે હમને ફાસીકી યાદમે.

આશીકકા જીંદા જુનુ જીગર દર ખડકાય હય,
પાયમાલે ઇશ્કહું તલબ મેરા ખુજલાયા હય
વસ્લકી પહેલી યેહ સાગ હય વોપારી સરમાય હય
દમ ઘુટા જાતા હય જયુ જયુ રેન ઘટતી જાય હય.
નાસેહા મત કર નસીહત કયુ હમે સમજાય હય.
નેક બદ સુજે નહી જબ દીલ કહી લગજાય હય.
મત સતા જાલીમ કીસીકો ના કીસીકી આહ લે,
દીલકે દુખ જાનેસે નાદાં અર્સ ભી હીલ જાય હય.

કવ્વાલી

જાંકે લાલે પડ રહે હૈ ખુબ દીલ ફરીયાદકી,
રહેમકી આદત નહી હૈ ઉશ સીતમ ઇજાદકી.
આજવો મકતલમે આતા હય ઇલાહી ખેરહો,
સંગદીલ હય ખુદવો ઝાલીમ તેગ હય ફોલાદકી.
કતલકો આતા હય ઝાલીમ સુર્ખ જોડા પહેનકર,
કીસ અદાસે જાન લેગા આશીકે નાશાદકી.
ઇશલીએ કાટી જબાં ઝાલીમને પહેલે કત્લસે,
કર ન દે ફરીયાદ જાકર હશ્રમે બેદાદકે.
જોસપર આએગા જીસદમ ખુને આશીક દેખના,
સુખ મછલી બનકે તેરેગી છુરી જલ્લાદકી.

કવ્વાલી.

મદીને બુલાલો ખુદારા નબી,
યેહ ફુરકત નહી હય ગવારા નબી.

મદીનેમે બુલાલીજીએ જમાલ અપના દીખા દીજીએ
તડપતા હય દીલે મુઝતર ઉસે તસકીન દીલા દીજીએ,
ફીરૂ કબ તલક મારા મારા નબી—મદીને
મદીનેકા સફર અયકાશ હમકોભી મય સર હો,
યેહ સબ અહબાબ હો ઓર સાથમે ઉસ્તાદે અકબર હો,
યેહ અરમાન હો પુરા હમારા નબી—મદીને
ઓર ગુનાહુકા સર પર મેરે બાર હય,
મેરી નાવ ઇસ વકત મઝધાર હય,
મય ડુબા મુજેદો સહારા નબી—મદીને
રસુલે દોસરા જીસદમ ગએ અર્શે મોઅલ્લા પર
તો સીદવાસે યેહ હુરાને જીના કહેતીથી ખુશ હોકર
વો આતા હય દુલા હમારા-નબી
બહોત બેચેન હું બે તાબ હું મોલા બુલાલીજીએ,
વોહી જલવા જો મુસાફો દીખાયા થા દીખા દીજીએ,
ઝરાહી ઝલક ફીર દુબારા નબી—મદીને
અઝાન યહાં કે મરનેમે ન રાહત યહાં કે જીનેમે,
કભીમે ઝાર કો આકા બુલા લીજીએ મદીનેમે,
નહી હીંદમે અબ ગુઝારા નબી—મદીને

કવ્વાલી.

હુ ઈશ્કે નબીકા દીવાના, કોઈ કુછભી કહે પરવાહી નહી;
ચાહે જો કુછ સમજલે મસ્તાના કોઇ કુછબી પરવાહી નહી.

ચેહ નામ હય હરદમ વીર દે જબા ઇસ નામપે જા મેરી કુરબાં;
હય નામ મહંમદ શાહના કોઈ કુછભી પરવાહી નહી.
અલ્લાહ અલ્લાહ શુબહાનલ્લાહ ફરમાયા નબીને ઇલ્લલાહ;
ચેહ કેહકે ગીરાયા બુતખાના કોઇ કુછભી કહે પરવાહી નહી.
મહેરાજકી સબ વો દુલા બના ઔર સહેરા ઉસકે સરપર બંધા;
થા તાજ સફાઅત શાહાના કોઇ કુછભી કહે પરવા નહી.
અલ્લાહસે જો કુછ ઉસને કહા અલ્લાહને વો મંજુર કીયા;
ઉમ્મતકો થા અપની બખશવાના કોઇ કુછભી કહે પરવાહી નહી.
કૌસર પેગએ જબ શાહે અરબ મસ્તોને કહા બાદસ્ત અદબ;
ભર ભરકે પીલા પયમાના કોઇ કુછભી કહે પરવાહી નહી.

મેરે મવલા બૂલાલો

મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુજે
ગમે હીજર તો દેગા ન જીને મુજે
કાફલે વાલે સબ ગએ મંય હાથ મલતા રેહ ગયા
જાં તડપતી રેહ ગઈ ઔર દીલ મચલતા રેહ ગયા
લીયા સાથ ન અપને કીસીને મુજે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુજે—૧
દેખ્યે કીસ્મતમેં લીખી હય ઝીયારત યા નહી
દેખ્યે રવઝેપે બુલવાતે હેં યા નહી
ચેહી સોચહે બારા મહીને મુજે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુજે—૨

આય અજલ મત જાન લે યે જાં બહોત મુશકીલમેં હે
જાન હું રવઝેપે યેહુ અરમાન મેરે દીલમેં હે
કોઇ દીન અભી ઔર દે જીને મુઝે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુઝે—૩

હીંદસે યા સાકીએ કવસર બુલા લીજે મુઝે
એક પીયાલા અબે ઝમઝમકા પીલા દીજે મુઝે
પડે હીજરમેં આંસૂ ન પીને મુઝે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુઝે

યા મોહંમદ મુસ્તફા તસકીન તો દીજે મેરી
આતીસે ફુરકતમેં જલતાહુ ખબર લીજે મેરી
લગ ગયે મોતકે આને પસીને મૂઝે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુઝે—૫

છોડ઼રે દુન્યા સેકડો એક હસરતે દીદાર હય
મય મુસાફીર હું અકેલા તેરી મદદ દરકાર હય
કોઇ રાહમેં લુટે ન દીને મુંઝે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુઝે—૬

યાર હાલા ઈસ વતનને ઔર હીંદુસ્તાનને
મુફલીસી ને બેકસી ને શોક ને અરમાન ને
દીએ રંજપે રંજ સભી ને મુઝે
મેરે મવલા બુલાલો મદીના મુઝે—૭

આસમા થામે ખડી પકડે વતન રોકા કરે

મંય નઠયરૂંગા નઠયરૂંગા કોઈ ચીખા કરે
કીયા યાદ હે મેરે નબીને મૂઝે
મેરે મવલા બુલાલો મદીને મુઝે—૮
અશક હસરત રાત દીન આંખોસે મંય બરસાઊંગા
નુર ઇન્શા અલ્લાહ આંખોસે મંય મદીના જાઉંગા
યેહી જાવેંગે લેકે સફીને મુંઝે
મેરે મવલા બુલાલે મદીને મુઝે—૯

કવ્વાલી.

કયસે મૌલા બુલાએ મદીને તુજે
કીયા યાદ અભી ન નબીને તુજે
કોફલેવાલોંકે પીછે કીયું તડપતા હય યહાં
અપને આમાલોપે કુછ તું ગોર કર અય મહેરબાં
લીયા સાથ તભી ન કીસીને તુજે-કયસે
ના કભી મસજીદમે જાતા હય ઇબાદત કે લીએ
ફીર બુલાએંગે નબી કયસે જીયારત કે લીએ
રહે સોચ યેહ બારા મહીને તુજે-કયસે
કીસ લીએ આએ મહંમદ મુસતફા ઇમદાદકો
જબ બુરે આમાલ હો કયસે સુને ફરીયાદકો
લગે સરમસે આને પસીને તુજે-કયસે
કયું તુજે મારા વતનને ઓર હીંદુસ્તાનને
શોકને અરમાનને ઓર મારા આનો બાનને
યેહી હસરતેં દેગી ન જીને તુજે-કયસે

કીયા ગરઝ હય સાકીએ કોસર બુલાએં જો તુજે
એક પીયાલા આબે ઝમ ઝમકા પીલાએ જો તુજે
પડે ખુન કે આંસુ હી પીને તુજે—કયસે
ના કોઈ થામે ન પકડે ના વતન રોકા કરે
અપને આમાલોંસે હરદમ યહાં પ.ડા ચીખા કરે
કીયા યાદ ન તેરે નબીને તુજે—કયસે
ઝુલ્મ કરકે ગર યહાંસે તું વહાં પર જાયગા
સામને રોઝેપે ચુપ હોકર ખ.ડા શરમાએગા
કયસે મોલા લગાએંગે સીને તુજે—કયસે
ના કરી ઉસકી ઈબાદત ના પડી તુને નમા.જ
ના કીયા કુછ ગોર મંગત કયસા રોઝા આર નીયા.જ
હુવા ધીયાન યેહ દીલમેં કભી ન તુજે—કયસે

કવ્વાલી.

શહેર મદીને વાલે અસાંયાં
દરસન બીન તરસાંયા
શહેર મદીને વાલે
નુરકી કમલી મુખ પર પાંયાં
અલડી બલડી શકલ દીખાંયાં
કીયુ અખીયન બીન તરસાંયા
શહેર મદીને વાલે
રાતકો મેનો નીદ્ર ન આંયાં
મોલા તોરા હીજ સતાયા

કીયું મુરસદ બીન તરસાંયાં
શહેર મદીને વાલે
દરપર તોરે આયાં રે સાંયાં
ખાલી ન દામન જાયાં રે સાંયાં
મંગીયા મુરાદ ન પાયાં
શહેર મદીને વાલે

કવ્વાલી.

જાની જોબનપે મત ઇતરાયા કરો
કભી ખોફે ખુદા ભીતો લાયા કરો.
ગયરસે ઇસ દરજા ઉલફત દીલરૂબા અછીછી નહી.
માન જાઓ આશીકો કી બદ દુઆ અછીછી નહી,
અપને આશીક કો યું ન જલાયા કરો—જાની,
કયુ હુવાઇ ઉડ રહી હય રૂએ રોસન પર તેરે,
મય ન તડપુગા જો છીટે આએ દામન પર તેરે
જરા બચકે ન ખંજર ચલાયા કરો—જાની.
સામને આતે હો મેરે ડાલકર મુહપર નકા
ગયરસે પરદા નહી કીસ વાસ્તે આલી જનાબ.
દેખો આશીકકા દીલ ના દુખાયા કરો—જાની.
બાત કહેતા હું અગર માનો ઇસે અય મહેરબા,
એક તુમહો નાઝુકઅદા ઓર ફીર તુમ નવ જવાન
કહી સબકો એકેલે ન જાયા કરો

આશીકોકી લાગ હોતી હય બુરી અય મેહલકા,
કોઇ ઝાલીમ પાન જાદુકા ન દે તુમકો ખીલા,
દેખો હરે એકકા પાન ન ખાયા કરો,

ગઝલ.

જબ ઇશકે મોહમ્મદને સીનેમે બીના ડાલી
તસવીરે સીયહ કારી રહેમતને મીટા ડાલી
રહમતકી નઝર તુમને મુજહ આસીપે જબડાલી
બીગડી હુઈ મહશરમે હર બાત બના ડાલી
શે મીસરકી ગલયોં મે યુસુફકી ફકત ચરચે
પર હુસને મોહમ્મદને એક ધુમ મચા ડાલી
અલ્લાહ હુવા આશીક જીબ્રીલ બને કાસીદ
જો બાત ન દેખીથી લોહ બાત દેખા ડાલી

ગલલ.

મુદ દતસે આદઝુથી કોઈ દીલરૂબા મીલે
એક તુમ મીલે તો તુમભી ગરઝ આશના મીલે
હમસે ખુલુસ દીલસે મીલે તો મઝા મીલે
દુનયાકે દેખને કો મીલેભી તો કીયા મીલે
મીલને કા તબ મઝા હે કે તા ઝીન્દગી મીલે
હમ ઉસસે તીલતેં હે જો કીસીમે નહી મીલે
મીલતા હો જે ઝમાસે ઉસ્સે મીલે તો કીયા મીલે

આઈ તેગ હુસેની ચમકતી હુઈ.

કવ્વાલી.

આઇ તેગ હુસેની ચમકતી હુઈ
ભાગી ફોઝે યઝીદી દહકતી હુઈ
કહા શબ્બીરને આદાસે મેં ફરઝંદે હયદર હું
ભગા દુગા તુમે દમભરમે વો શેરે દીલાવર હું
દેખી જંગકી આગ ભભકતી હુઈ
ભાગી ફોઝે યઝીદી દહકતી હુઈ

પુકારા સીમ્રને અય સામીયો શબ્બીરકો મારો
કરો અકબરકો બેજા અસગરે બે શીરકો મારો
રહી આલે રસુલ બીલકતી હુઈ
ભાગી ફોઝે યઝીદી દહકતી હુઈ

પયગંબર કે નવાસે કો નદો એક કતરા પાનીકા
સુનો મત રોના ધોનો તુમ ઝરા હયદરકે જાનીકા
મરે પીયાસી સકીના સીસકતી હુઈ
ભાગી ફોઝે યઝીદી દહકતી હુઈ

કહા અબ્બાસને અબ સીમ્ર કુછ અલ્લાહકા ડર હય
અરે કમબખ્ત યે શબ્બીર દિલબંદે પયમબર હય
વહાં આંખ રહેગી ઝબકતી હુય
ભાગી ફોઝે યઝીદી દહકતી હુઈ

ગઝલે અખતર લખનવી.

હુશીનોકી તીરછી નીગાહઓને મારા
ફકીરો કો ઈન બાદશાહોને મારા
બને હાઓ નાલા મેરે દુશ્મનેજાં
ખુલા રાઝે ઉલફત ગવાઓને મારા
અચે કત્તલ હોનેસે હરગીઝ ન આસીક
બહોત ઝોરભી એ ગુનાહોને મારા
અસરસે મેરી જાન ન જાએગા ખાલી
કોઇ તીર અગર મેરી આહોને મારા
હમે તો દીયે ઉમરભર હાએ ધોકે
અદુસે તુમારે નીબાહોને મારા
વફાઓકી પાબદીઓને મીટાયા
મોહબ્બતકી રસમોને રાહોને મારા
દીયા દીલ તું જે ભોલી બાતોમે આકર
જફાજુ તેરી ઝુટી ચાહોને મારા
ગઝબ ઉલફતો ખાલો ગેસુમે ઉલઝે
હમેતો ઇની રૂસીયાહોને મારા
લુટે માયએ સબરો તસકીન અખતર
યે સબખુ ગમકી સીતાહોને મારા

નઇ કવાલી.

કાલુ બલામે મૈ ફસ ગઇ રે
અલીફ લામ ઓર મીમ કા પરદા

પરદા હટા કર સામને આજા
દીલમેં અદાએં ઉતર ગઇરે—કાલુ બાલમે
જલદ બુલાલો શાહે મદીના
પુરકતમેં તેરી મુશકીલ હૈ જીના
હીંદમેં આકે મૈ લૂટ ગઈ રે—કાલુ બલામે
કુફ્રકો તું ઈસલામ મેં લાયા
શરબતે વસલ કા જામ પીલાયા
નામે મોહમદી દીલકો ભાયા
ઐસે પીયાપે મે મીટ ગઇ રે—કાલુ બલામે
ઇન્ના આતએના કલકોસર
ફસલ્લે લેબરબેકા વનહુર કહેકર
ઇન્ના શાનએકા હોવલ અબતર
કુલ હુંવલ્લા પે મે મીટ ગઇરે—કાલુ બલામે

કવ્વાલી.

દેખો શહે મજલુમ પે યેહ કયસી બની હેં
મકતલ મેં જો પ્યાસા હેં વોહ કવસર કા ધની હેં
મુંહ ખોલ દીયા બચ્ચોં ને હેં પ્યાસ કે મારે
યહાં સીના જની હે તો વહાં તેગ જની હેં
મકકે સે મદીને સે સુએ શામ ચલે હુંય
અએ અહેલે વતન દેખો એહ કયા બે વતની હેં
અએ મુન્સીફો તુમ કાતીલે સરવર હીસે પુછો
સર શાહ કા કયા કાબીલે નેજે કી અની હેં

—:ગઝલ અમીર:—

બસ એક હી જલવે મેં હુમ હો ગએ સઓદાઈ
જી ભરકે ન દેખા થા હોને લગી રૂસવાઈ
કરતા હય હયા હમસે અય પરદાનશીં કરલે
મહશર મેં તો દેખેગે તુજકો તેરે સઓદાઈ
કિસવાસતે મુર્સા કી ઝિદ તુરપે પુરી કી
દિખલાઈ ઝલક કિસને કિસકી હુઇ રૂસવાઇ
આશિક સે હયા કરના માઅશુકોં પે મરમિટના
કિયા ઢબ હય લગાવટ કી ઉફ્રે તેરી ચતરાઈ
મારો ભી જીલાઓ ભી આસાન હય સબ તુમકો
આંખો મેં હલાહલ હય હોઠોં પે મસીહાઇ
કલ તક તો બને થે શેખ અબ કયું હુવે તુમ કાફિર
જાનાં તેરી ઉલફ્ત મેં કયસી હુઈ રૂસવાઈ
મુદદતસે "અમીર" ઉસ્કે મિલને કી તમન્નાથી
આજ ઉસને બુલાયા હય લેનેકો કઝા આઇ

કવ્વાલી.

દરે મુસ્તફા સંગે મુસા નહી હે
યહાં રબ્બે અરની કા ઝગડા નહી હે
કીસીકા બુલન્દ એસા રૂતબહ નહી હે
સરે અરશ યું કોઈ પોહચા નહી હે
વો હે કોન જો તુજપે શયદા નહી હે

કીસે તેરી નઝરોંને મારા નહીં હે
કહા જોશમેં આકે હઝરતસે હકને
જો તેરા નહીં હે વોહ મેરા નહીં હે
છુપાઓ નચેહરે કો બુરકેહમેં સાહબ
અલી હમને જી ભરકે દેખા નહીં હે
રૂકે શહુતો પરદેહ સે આવાઝ આઈ
કે પરદેહમેં આ તુજહસે પરદહ નહી હે
અરબમેં અજમ મેં ઝમીંપર ફલકપર
કહાં આપકા બોલ બાલા નહી હે
કુજા સયરે અહમદ કુજા સયરે મુસા
યહાં અરશ હે તુરે સીના નહી હે
ચલો વાદીયે ઇશક મેં પાબરેહના
યેહ જંગલ વોહ હે જીસમેં કાટાં નહી હે

કવ્વાલી—અલસતોંકી બાંસરી.

અલસ્તોકી બાંસરી સખીરી કીસીને મોહે સુનાકે થારા
લગાકે કાલુ બલાકા ફનદા લટોંકી લટમે ફસાકે મારા
અલસતો ગર તુ ન કેહતા ન પે કાલુ બલા કેહતા.
ન કરતા તુ મુઝે પયદા નમંય તુઝકો ખુદા કેહતા
અલસતોંકી બાંસરી સખીરી કીસીને મોહે સુનાકે મારા
કહેત હય સબ જગ જીસે મોહમદ ઉસીને કલ્મા પઢાકે મારા
સુના હય કાલી કમલીયા વલા અરબકા બાશી કુરઆનવાલા
કે લાઇલાહકા સબ જગતકો ઉસીને કલમા પડાકે મારા

પુછેગા જબ ખુદા મુઝસે કે અએ કાસીદ
ઉસ વકત તુ કયા લાએગા ઝંબાપર અએ કાસીદ
મંય અર્જ કરૂંગા મેરે મવલા મેરે સરવર
બચકા હય તેરે સામને જો બરસરે મીમાર
ઈસીને નયના દીખાકે મારા ઈસીને મોહે સુનાકે મારા
કીયા કીયા ન કીયા નાલા કીયા ખુબસા રોયા
ઈતનેમે મુસવ્વીર કે જરા રહુમ જો આયા
કઈ જાતકી તસવીરે મેરે સામને લાયા
કેહને લગા યુસુફ હય યે ઈસા હય યે મુસા
મંયને કહા ઈસમેસે કીસી પર નહીં શયદા
જબ સામને કી ઉસને શબીહે શહવાલા
એ સાખતા ઉસ વકત જબાંસે મેરે નીકલા
ઈસીને ગમમે ફસાકે મારા
લગી જો લેને બલાએં ઉસકે લગા વોહ હંસ હંસકે પીછે હટને
તો મેં લગી પઈયાં ઉસકે પડને તો ઉસને મુખડા દીખાકે મારા
અલસતોંકી બાંસરી સખીરી કીસીને મોહે સુનાકે મારા.

છપાનેવાલાઃ—નુરમોહમદ ઉસમાન બુકસેલર
ઠે. અબદુલજબ્બાર પાનવાલા પાયધુની નાકે—મુંબઈ નં. ૩.
છાપનારઃ—ગોવિંન્દજી ડાહ્યાભાઇ નાયક.
શ્રી “અનાવિલ બંધુ” પ્રીં. પ્રેસ, બરાનપુરી ભાગળ
ભાજીવાળી પોળ—સુરત.

આ બ્લૉક

જાહેર ખબર

માટે ભાડે આપવો છે

મળો અથવા લખો

મહોમ્મદ ઉસમાન બુકસેલર

ઠે. અબદુલ જબ્બાર પાનવાલા પાયધુની નાકે

મુંબઈ નાં. ૩.